

کارکرد کنش پژوهی در توسعه حرفه‌ای معلمان

The function of action research in teacher professional development

ژینا حیدری^۱

دکتر عادل سلیمانی^۲

چکیده:

هدف این پژوهش بررسی کارکرد کنش پژوهی در توسعه حرفه‌ای معلمي است. در این راستا، دانشجو معلم در طول یک ترم با تامل در رفتارها و مراجعه حضوری به مدارس به عنوان کارورز داده‌های لازم را به شیوه مشاهده و مصاحبه گردآوری نموده تا حدی که به اشباع نظری برسد، بدین گونه که ابتدا با نگارش بیانیه من و تحلیل موقعیت‌های فیزیکی، اداری و ساختمانی، روابط و تعاملات عاطفی، موقعیت کلاس و دانش آموزان، موقعیت مجازی و شاد شبکه شاد و تلویزیون آموزشی و ترسیم نقشه ذهنی، طرح درسی بر اساس رویکرد ساختارگرایی آماده و به تایید گروه پژوهش رسید و توسط کدگذاری‌های باز محوری گزینشی مورد تامل و تجزیه و تحلیل قرار گرفت و تعداد ۱۱۸ کد باز، ۲۸ کد محوری و ۶ کد گزینشی استخراج شده از جمله کدهای محوری و گزینشی که در تقویت توسعه حرفه‌ای معلمي می‌تواند اثرگذار باشد می‌توان به محتوای طرح درس، لزوم طرح درس، نتایج بهره‌مندی از طرح درس، ویژگی‌های طرح درس مطلوب، اهمیت قصه‌گویی، یادگیری در محیط کلاس، فعالیت‌های مشارکتی، مهارت جمع‌بندی، تکنیک جذب دانش‌آموزان با استفاده از رنگ، پوشش معلم براساس تاکیدات قرآن، اهمیت ارتباط بین معلم و دانش‌آموز، بررسی ارتباط معلم-دانش‌آموز، عوامل موثر بر رابطه معلم دانش‌آموز، پرسش کلاسی، نحوه طرح پرسش، هدف از پرسش کلاسی، اهداف تشویق، تشویق موثر و ... اشاره کرد که در کدهای گزینشی تحت عنوان طرح درس، مهارت در تدریس، ارتباط معلم-دانش‌آموز، ارزشیابی تشویق اشاره کرد. این پژوهش دستاوردهایی برای برنامه ریزان آموزشی برای توسعه حرفه‌ای معلمان دارد.

کلید واژه: کنش پژوهی، توسعه حرفه‌ای، تامل‌های حرفه‌ای، توسعه حرفه‌ای شغل معلمي

مقدمه

معلم برای توانمندسازی خود، آموزش و پرورش را در دستور کار قرار دهد. یکی از مصادیق پژوهش، پژوهش توسعه حرفه‌ای است که شامل اقدام پژوهی و کنش پژوهی است.

کنش پژوهی، رویکردی آموزشی و پژوهشی است که هدف از آموزش و به کارگیری آن حل چالش‌ها و مسائلی است که افراد در حین عمل با آن مواجه می‌شوند. چالش‌هایی که بی‌توجهی به آنها موجب اختلال در فرایند کار می‌شود و بدون شک افراد درگیر با آن‌ها بهتر از سایرین می‌توانند در رفع آن چالش‌ها به صورت کاربردی و در کوتاه مدت اقدام نمایند. پژوهش در عمل نوعی تحقیق است که توسط خود افراد درگیر در یک مسئله و برای حل یا کاهش آن مسئله انجام می‌گیرد (قاسمی پویا، ۱۳۸۱).

هدف اصلی کنش پژوهی حرکت از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب برای بهسازی امور. معلم‌ها در ارتباط با دانش آموزان با چالش‌های متفاوتی روبرو می‌شوند و تلاش می‌کنند با شیوه‌های مختلف که متناسب با شرایط و امکانات در دسترس آنهاست بر مسائل پیش آمده فائق آیند. برخی برای برخورد با مشکلات به صورت تجربی و سلیقه‌ای عمل می‌کنند و برخی مسئله را در قالبی پژوهشی و نظام مند با تمامی ابعاد و پیامدهای آن مطالعه می‌کنند و سرانجام به ارائه راه حل علمی، کارآمد و مؤثر موفق می‌شوند.

تجربه مواجهه علمی با چالش‌های آموزشی و مسایل دانش آموزان، در قالبی نظام مند و در سایه مطالعات علمی همراه با استفاده از تجارب دیگران، همچون سکوی پرتاب معلم تازه کار به سوی مسیر حرفه‌ای شدن است. در بیان اهمیت حرفه‌ای شدن معلم‌ها نکته‌ی مهمی را که نباید از آن غافل شد خلاقیت است. معلمان حرفه‌ای به تدریج خلاق تر می‌شوند و در مواجهه با رخدادهای مختلف قدرت ارائه‌ی راهکارهای متفاوت و مؤثر بیش تری را پیدا می‌کنند. از آنجا که خلاقیت امری اکتسابی است و لازمه‌ی حرفه‌ای شدن در مسیر شغلی است، در ادامه به اختصار به مواردی که زمینه‌های رشد و توسعه خلاقیت افراد را مهیا می‌سازد اشاره می‌شود.

تفکر خلاق: خلاقیت یعنی تفکر واگرا، یعنی تفکر از جهات و ابعاد مختلف (نویدی، ۱۳۸۲). تفکر واگرا: تفکری است که در آن فرد توانایی ارائه پاسخ‌های متعددی برای یک سوال را داشته باشد. خلاقیت سه بعد دارد: بعد شناختی: بعد شناختی ناظر بر وجود تفکر واگرا در فرد است این بعد موجب ارائه ایده‌ای خلاق و انعطاف‌پذیری ذهنی می‌شود. بعد انگیزشی: بعد انگیزشی، ناظر به انگیزه‌ای درونی فرد بوده و الزاما پاداش بیرونی او را وادار به تفکر خلاق نمی‌کند. بعد غیرشناختی: بعد غیر شناختی مربوط به ویژگی‌های حرکتی افراد است و در این بعد فرد توانایی خاصی دارد که با دیگران متفاوت است مانند استعدادهای هنری. (مهرمحمدی، ۱۳۷۹)

تربیت حرفه‌ای معلمان از شناخت خود حرفه و مخاطبان آغاز میشود، به شیوه انتقال مطالب و برقراری ارتباط با دانش آموزان راه می‌یابد و تا خودآموزی، خود ناظری، خود ایزاری، جستجوگری، بیش خواهی و ده‌ها موضوع اساسی دیگر که حرفه معلمی را تصویر می‌کنند کشانده می‌شود. برای دست یافتن به چنین آمادگی‌هایی پس از دستیابی به اصول آموزشی و کسب مفاهیم نظری، کارورزی و درگیری عملی با جریان آموزش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین

شکل دهی شخصیت حرفه ای در گروه ایجاد مهارت در عمل است. در معلمی یادگیری مهارت های حرفه ای ارزش بالاتری نسبت به میزان دانش و اطلاعات معلم دارد. بر این اساس همانند دیگر شغل ها مانند پزشکی، مهندسی و سایر شغل هایی که به خلاقیت و هنرمندی های حرفه ای اهمیت میدهد کارورزی حائز اهمیت است. (قاسمی پوبا، ۱۳۸۲)

مدت زیادی از زمانی که تصور میشد معلمی ذاتی است گذشته است امروز همه میدانند که مهارت های معلمی اکتسابی است امروزه معلمی را که مهارت های تدریس را تمرین نکرده و از تجربه های عملی محروم مانده را معلم بدون صلاحیت میخوانند بنابراین به طور کلی درس کارورزی در تربیت معلم جایگاه رفیعی دارد این نقطه عطف برنامه تربیت معلم است. حوزه تربیت نیازمند کار در محیط های علمی و عملی در میدان اجرا هستند که همان مدرسه است. دانشگاه فرهنگیان با در نظر گرفتن رویکرد تربیت معلم فکور و کسب شایستگی های اساسی برای حرفه معلمی به بازنگری برنامه های درسی تربیت معلم پرداخته است.

اگر کنش پژوهی را فرایند سازمان یافته و متعهدانه بدانیم که نیازمند بهره گیری از یافته های علمی شهودی و خلاقیت در موقعیت های بی بدیل و منحصر به فرد است در آن صورت برنامه پژوهشی به جای تمرکز انحصاری بر آموزش متون، نیازمند آن است که دانشجو معلم فعالانه با موقعیت های واقعی در سطح کلاس درس رو به رو شود و به آنان کمک کند تا با به کارگیری روش های استدلالی منطقی به بررسی موقعیت های یادگیری پرداخته و با آگاهی انتقادی نسبت به تجربیات اندوخته شده به آفرینش الگوها و طرحواره های ذهنی بپردازد که به آنها در اتخاذ تصمیمات اثربخش و ارزیابی نتایج حاصل از تصمیمات، جهت برنامه ریزی کمک کند. (بختیاری، ایرانی، ۱۳۸۴)

تدریس وابسته به موقعیت است و با ویژگی های شخصی معلم و آنچه او در یک مکان و زمان خاص انجام می دهد مرتبط است. از این رو فرصت های یادگیری تدارک دیده شده در کنش پژوهی به دنبال آن است تا دانشجو معلم را در معرض دانش کاربردی که ترکیبی از انواع مختلف دانش (بیانی، رویه ای، موقعیت فراشناختی) است داده باشد و به آنها کمک کند تا به موقعیت های تربیتی بپردازند. (امیرحسینی، ۱۳۸۴) و هدف این پژوهش انجام کنش پژوهی توسط دانشجو است. سوال این است که تعاملات و تاملات دانشجو معلم حین تدریس با رویکرد کنش پژوهی چه ویژگی هایی را استخراج می کند؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر، از نوع پژوهش کیفی است که با رویکرد کنش پژوهی به صورت مشارکتی انجام شده است و مبنای آن مصاحبه، مشاهدات و تاملات دانشجو معلم طی دوران کارورزی در طول یک ترم بوده است. روش گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده در این پژوهش مشاهدات تاملی در دوران کارورزی، مصاحبه با معلم راهنما و سایر کارکنان مدرسه هدف بوده است. جامعه آماری شامل: بیانیه من، تحلیل ۵ موقعیت فیزیکی، اداری-ساختمانی، روابط و تعاملات عاطفی، موقعیت کلاس و دانش آموزان، موقعیت مجازی شبکه شاد و تلویزیون آموزشی، طراحی نقشه ذهنی، طرح درس بر اساس الگوی ساختارگرایی و اجرای تدریس و نقد تدریس می باشد. با تجزیه و تحلیل داده های حاصل از مشاهده، مصاحبه و نقدهای وارده بر تدریس و خود تاملی دانشجو معلم کدهای باز، محوری و گزینشی انتخاب شد. روش اجرای این پژوهش به این

صورت است که روایت نقد تدریس توسط معلم راهنما و خودتاملی دانشجو معلم در هشت صفحه بیان شده است که با نگارش این نقدها ما با داده‌های خام روبه‌رو می‌شویم که نمی‌توان از آن نتیجه‌گیری به دست آورد، بنابراین برای جمع‌آوری داده‌ها باید به انجام کدگذاری باز، محوری و گزینشی پرداخت. کدگذاری باز فرایندی است که در آن داده‌ها به صورت واحدهای معنادار مجزا درمی‌آیند و در شروع مطالعه می‌توان از آن استفاده کرد. هدف اصلی کدگذاری باز مفهوم سازی و برچسب زدن به داده‌ها و شکل‌گیری مفاهیم اصلی است. با خواندن نقدها و تاملات مفاهیم اصلی کدگذاری شد و در این پژوهش کدهای باز مشخص می‌شوند. مرحله بعد، مرحله کدگذاری محوری است که روند حذف و ادغام مفاهیم موجود به یک مقوله یا یافتن پیوند میان آنهاست. به دنبال کشف روابط و ربط دادن مفاهیم به یکدیگر هستیم، کدگذاری باز با توجه به اشتراکاتی که از نظر معنی با هم داشتند در یک محور قرار گرفتند و سپس برای هر یک از کدهای محوری نام علمی مرتبط با توسعه حرفه‌ای معلمی متناسب با محتوای آن کدها انتخاب شدند که کدهای محوری را تشکیل می‌دهند. گام بعدی کدگذاری گزینشی است که روند ادغام مفاهیم موجود در کدگذاری محوری به یک مقوله و یافتن پیوند میان آن هاست و کدهای محوری را در طبقه بندی کلی تری سازماندهی می‌کنیم که در این پژوهش با توجه به جدول کدگذاری گزینشی در چند محور، طبقه بندی شد که براساس نوع ارتباط بین کدها محور علمی برای آنها انتخاب شد و براساس نتایج به دست آمده از کدهای باز، محوری و گزینشی به یک مدل استنباطی منجر می‌شود که می‌توان هویت حرفه‌ای معلمان را براساس کنش پژوهی و تجارب او از آن استنباط نمود.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، ابتدا دانشجو معلم با تامل در ویژگی‌های شخصیتی خود، گزارشی تحت عنوان بیانیه می‌من، نقاط ضعف و نقاط قوت خویش، همراه با راهکارهایی برای رفع نقاط ضعف و بهبود نقاط قوت نگاشته است. سپس با تحلیل موقعیت زیست بوم آموزشی، به کمک ایده پردازی و نقشه‌ی ذهنی، طرح درس ۵ مرحله‌ای به روش ساختارگرایی به نگارش درآورده است. بعد با اجرا کردن تدریس خود طبق طرح درس نوشته شده، نقدهای تدریس توسط معلم راهنما را دریافت و تاملاتی در تدریس خود انجام داده و مستند نموده است، پس از تجزیه و تحلیل نقدهای تدریس، داده‌های خام، با استفاده از کدگذاری‌های باز، محوری و گزینشی تجزیه و تحلیل شد و ۱۱۸ کد باز در جدولی آورده شد. کدهای باز پس از بازبینی، ویرایش یا ادغام، برحسب دلالت‌ها و قرابت‌های معنایی که داشته‌اند، حول یک محور گرد هم آمده‌اند و ۲۸ کد محوری را از جمله محتوای طرح درس، لزوم طرح درس، نتایج بهره‌مندی از طرح درس، تعریف طرح درس، طرح درس روزانه، ویژگی‌های طرح درس مطلوب، ارائه درس به شیوه داستان‌گویی، اهمیت قصه‌گویی، اهمیت استفاده از وسایل کمک آموزشی، یادگیری در محیط کلاس، فعالیت‌های مشارکتی، اهمیت درس در زندگی روزمره، مهارت جمع‌بندی، محدودیت پوشش در مدارس، تکنیک جذب دانش‌آموزان با استفاده از رنگ، تاثیر پوشش رنگی معلمان در دانش‌آموزان، نشاط روحی دانش‌آموزان در گرو رنگ لباس معلم، پوشش معلم براساس تاکیدات قرآن، اهمیت ارتباط بین معلم و دانش‌آموز، برقراری ارتباط، بررسی ارتباط معلم-دانش‌آموز، عوامل موثر بر رابطه معلم دانش‌آموز، پرسش کلاسی، نحوه طرح پرسش، هدف از پرسش کلاسی، اهداف تشویق، اصل تقویت، تشویق موثر تشکیل دادند. محورهای مشترک با توجه به قریات مقوله‌ها، ۶ کد انتخابی را تحت عنوان طرح درس، مهارت در تدریس، تاثیر رنگ لباس معلم بر دانش‌آموزان،

ارتباط معلم-دانش‌آموز، ارزشیابی و تشویق را ساخته‌اند که کانون اصلی این کدها، توسعه‌ی حرفه‌ای‌شغل معلمی است و مفاهیم دیگر برگرد آن قرار می‌گیرند.

جدول کدگذاری باز، محوری، گزینشی

جدول ۱

ردیف	جملات انتخابی کدگذاری گزینشی	ماد محوری گزینشی
کد A: محتوای طرح درس		
1	درس ساختاری سازمان یافته برای تدریس و نقشه‌های کلی برای هدایت فعالیت آموزشی	A1
2	مفاهیم اهداف فرصت‌های آموزشی و روش‌های ارزیابی یک درس مشخص بیان می‌شود.	A2
3	ای آموزشی، محتوای درس و توانایی فراگیران برای مدت زمان مشخص تدوین می‌نمایند.	A3
4	در درس مجموعه فعالیت‌هایی که معلم از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی ویژه تدارک می‌بیند و تنظیم شده است	A4
5	این مؤلفه‌ای که در «طرح درس» مورد توجه قرار گرفته، تعیین محتوای درسی، اهداف جزئی و تعیین منابع به	A5
6	این کاستی‌ها مربوط به سیاست‌های مدیریت کلاس مدرس، تعیین آمادگی دانشجویان در هر جلسه و وسیله، آموزشی و نحوه استفاده از آن بوده است.	A6
کد C: نتایج بهره‌مندی از طرح درس		
7	با کمک طرح درس می‌تواند فعالیت‌های ضروری آموزشی را به ترتیب و در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه منطقی پیش ببرد.	C1
8	درس جلسات آموزشی سبب می‌شود که معلم فعالیت‌های آموزشی را به ترتیب و یکی بعد از دیگری در مراحل مشخص و به شیوه‌های منطقی اجرا کند	C2
9	حاصل از آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد.	C3
10	ده از طراحی منظم آموزشی و ارزشیابی صحیح از سوی معلمان در فرایند تدریس، موجب افزایش یادگیری آموزان می‌شود.	C4
کد D: تعریف طرح درس		
11	درس، عبارت است از تقسیم محتوای یک ماده‌ی درسی در یک دوره معین، به مراحل و گام‌های مناسب و بر اساس هدف و نتایج آموزش.	D1
12	درس عبارت است از فرآیند برنامه‌ریزی و سازمان‌دادن به مجموعه فعالیت‌هایی که مدرس در ارتباط با هدف آموزشی انجام می‌دهد.	D2

طرح درس

طرح درس	13	D3	درس سندی است که اجزای مختلف فرایند آموزشی فعال برای مشارکت دانش آموز به منظور دستیابی به اهدافی را ترسیم میکند.
	کد E: طرح درس روزانه		
	14	E1	درس روزانه شامل مجموعه فعالیت هایی است که معلم از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی در تدریس تدارک می بیند.
	15	E2	در هر جلسه آموزشی، سازماندهی و ارزیابی جریان فعالیت های یاددهی-یادگیری را سبب می شود.
	کد F: ویژگی های طرح درس مطلوب		
	16	F1	از نوشتن طرح درس به بازبینی مجدد طرح درس نوشته شده پرداختم، به نظر طرح درس کامل و خوبی و می
	17	F2	توانایی هایی که دانش آموزان در پایان تدریس کسب کنند در طرح درس ذکر شده اند
	18	F3	های یادگیری نیز دسته بندی شده اند تا در ابتدا و انتها چه مواردی را از دانش آموزان بخواهم.
	19	F4	سطوح عملکرد از مرحله دانش تا درک و فهم و تجزیه تحلیل ذکر شده اند که همه ی این نکات روند تدریس را در پی دارند.
	20	F5	آموزان با انواع توان و سطح یادگیری بتوانند از مرحله دانش به به مراحل بالاتر سطوح یادگیری دست پیدا ک
21	F6	که طرح تدریس طبق قاعده از سطوح پایین به بالا پیش بینی شده است.	
تأثیر رنگ لباس معلم بر دانش آموزان	کد H: تکنیک جذب دانش آموزان با استفاده از رنگ لباس معلم		
	22	H1	تدریس لباسی به رنگ تقریباً روشن انتخاب کردم که بپوشم
	23	H2	مال حاضر یکی از تکنیک های جذب دانش آموز، استفاده معلمان از پوشش طرحدار با رنگ های گرم، آبی، سفید است.
	کد G: محدودیت پوشش در مدارس		
	24	G1	محدودیت های موجود در مدارس معلمان از پوشش با رنگ شاد یا طرح دار خودداری می کنند.
	25	G2	مال حاضر بیشتر معلمان مدارس ابتدایی دخترانه در پوشش خود از رنگ های شاد استفاده نمی کنند، آموزش و سبب نیز به این مسئله توجه کمی دارد.
	کد I: تاثیر پوشش رنگی معلمان در دانش آموزان		
	26	I1	رنگی معلمان در ارتباطات گفتاری، دیداری و نوشتاری دانش آموزان تاثیر دارد.
	27	I2	ما در روح و روان انسان ها اثری دارد که موجب تغییر رفتار می شود
	28	I3	اصول رنگ ها در محیط مدرسه به تغییر و تحول اساسی در پیشرفت دانش آموزان می انجامد.
29	I4	پوشش معلم، فعالیت ذهن و هوش دانش آموزان را افزایش می دهد	

تأثیر رنگ لباس معلم بر دانش آموزان	I5	شدن هوش دانش آموز منجر به بروز خلاقیت، تلاش و کوشش فرد در یادگیری می شود	30
	کد J: نشاط روحی دانش آموزان در گرو رنگ لباس معلم		
	J1	استفاده معلمان از لباس های تکراری، ساده و رنگ های تیره موجب عدم توجه و ایجاد نارضایتی و بی حوصلگی آموزان در کلاس می شود	31
	J2	و شکل لباس در جذب مخاطب تأثیر دارد	32
	J3	صوص پوشش مناسب معلمان یا ترکیب بندی رنگ های شاد باعث طراوت روحیه و نشاط قلبی دانش آموزان می	33
	J4	ش و پرورش باید در نظر داشته باشد که اگر معلمان در کنار رعایت پوشش اسلامی، از لباس آراسته و طرح دار های شاد و نشاط آور استفاده کنند، ترس دانش آموزان از محیط مدرسه و معلم از بین می رود	34
	کد K: پوشش معلم بر اساس تاکیدات قرآن		
	K1	ن باید لباسی بپوشند که از طریق آن هم شئونات اسلامی رعایت شود و هم ارتباط نزدیک با دانش آموزان داش	35
	K2	معلم بر اساس تأکیدات قرآن کریم از رنگ های شاد مانند رنگ سفید و آبی در پوشش خود استفاده کند، آموزان نیز در ایجاد و تدوام ارتباط با معلم، همکاری لازم را خواهند داشت.	36
	مهارت تدریس	کد L: ارائه درس به شیوه داستان گویی	
L1		ن داستانی کودکانه پرداختم. در این داستان خرگوشی پیش جغد دانا می رفت	37
L2		ته است برای ماده ی قصه گویی در برنامه ی فعالیت های تربیتی کودکان و دبستان، ساعت هایی در نظر	38
L3		نباید به این ساعات مقید باشد، بلکه بهتر است هر زمان وقت مقتضی بود و بچه ها خواهان قصه بودند، برای آ	39
L4		ن به بیان داستان تولد و تقسیم کیک تولد بین افراد حاضر می پردازیم.	40
کد O: اهمیت قصه گویی			
O1		نگویی که در ردیف وسایل توضیح و تشریح مطرح است، به تثبیت و افزایش معلومات کودکان و نوجوانان یاری	41
O2		نگویی با طبیعت کودک نزدیکی دارد، موضوع مطالب را جالب و دوست داشتنی میکند	42
O3		ریک امیال طبیعی آنان و عواطف شان، رغبت به یادگیری پدید می آورد.	43
O4		ش از طریق قصه گویی، مطالب را زنده، شوق انگیز و جذاب میکند. به خاطر وجود	44
O5	بین قصه گو و شنونده، آموزش با محبت و صمیمیت متقابل توأم میشود.	45	

46	O6	لان آموزش و پرورش به ویژه در دوره ی ابتدایی، به همان اندازه که به دروس رسمی مدرسه توجه میکنند، و به قصه گویی و گنجاینیدن آن در جدول ساعات آموزشی نیز توجه کنند.
کد P: یادگیری در محیط کلاس		
47	P1	بری امری پیچیده و مستلزم دخالت عوامل متعدد است
48	P2	بری زمانی اتفاق می افتد که این عوامل در کنار هم باشند.
49	P3	بری در محیط کلاس بطور اخص دارای اهمیت و حساسیت بیشتری است
50	P4	لاس درس عوامل اساسی در فرایند یادگیری دخیل هستند از جمله: وضع جسمی، روحی، علمی و شخصیتی ای منابع آموزشی، قوانین و مقررات آموزشی
کد N: اهمیت استفاده از وسایل کمک آموزشی		
51	N1	ن آموزش و وسایل کمک آموزشی در بین این عوامل، وسایل کمک آموزشی از حیث این که تئوری و عمل را ننگ می کند جایگاه ویژه ای دارد
52	N2	ده از وسایل کمک آموزشی توسط معل، باعث می شود که مطالب مطرح شده در ساخت شناختی دانش آموزان و دانش آموز به یادگیری معنی دار نائل شود
53	N3	فانه استفاده منظم و اصولی از وسایل کمک آموزشی تحت هر عنوان در مدرسه به بوته فراموشی سپرده می ش
54	N4	عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی را از طریق کمبود وقت و نبود وسایل توجیه می کنند
55	N5	ده از وسایل کمک آموزشی باعث تحرک و پویایی در نظام آموزشی میشود
کد X: فعالیت های مشارکتی		
56	X1	ش آموزان میخواهیم که با هم میزی خود درباره سوالات مطرح شده گفت و گو کنند و اگر کسی کامل متوجه از دوست خود کمک بگیرد
57	X2	کلاس گروه بندی نداشت و معلم هر دانش آموزی را که یادگیری بهتری داشت در کنار دانش آموزی که یادگیر یی داشت قرار می داد.
58	X3	بزنند، به نظرات دیگران گوش بسپارند و نظرات خود را بیان کنند و از همه مهم تر مجبور خواهند شد تا خجا را فراموش کنند.
59	X4	بروهی به بچههایی که در یک کلاس هستند، اما ارتباط چندانی با یکدیگر ندارند، امکان دوست شدن برایشان می کند
60	X5	ی گروهی اغلب کارهای گسترده تر و پیچیدهتری نسبت به فعالیت های فردی هستند
61	X6	که بچهها در پروسه کار وارد می شوند، مطالب بیشتری را فرا خواهند گرفت
62	X7	گروهی بچهها می توانند در زمانی کمتر، مطالب بیشتری را یاد بگیرند و چون خود آن ها نیز در فرایند کار درگ، کیفیت یادگیری آن ها نیز افزایش خواهد یافت

مهارت تدریس	X8	با زمانی که در گروه همسالان خود قرار می‌گیرند و به فعالیتی یکسان می‌پردازند، ناخودآگاه حس رقابتشان بخته می‌شود و فعالیت بیشتر و بهتری انجام خواهند داد.	63	
	X9	پویاتر خواهد شد و همه بچه‌ها برای آنکه از دیگران عقب نمانند، تلاش خود را افزایش خواهند داد.	64	
	کد Y: اهمیت درس در زندگی روزمره			
	Y1	آموزان پس از تدریس یک درس، از ما می‌پرسند که این درس که امروز خواندیم، به چه درد ما می‌خورد؟ می‌توانیم از آن استفاده کنیم؟	65	
	Y2	عنوان یک درس اصلی است که داشتن درک درست از آن در آینده‌ی تحصیلی دانش‌آموزان و موفقیت علمی کشور نقش مهمی دارد.	66	
	Y3	شامل کلیه ارتباطات ریاضی با زندگی روزمره، سایر علوم و کاربردهایی در زندگی علمی آینده‌ی دانش‌آموزان است.	67	
	Y4	برقراری پیوند ریاضیات با کاربردهایش در زندگی و سایر علوم از قبیل: هنر، علوم، علوم اجتماعی و... باید مد نظر قرار گیرد.	68	
	Y5	این موارد در آموزش دیده نشود، این سؤال همیشه در ذهن دانش‌آموز باقی می‌ماند که: «به چه دردی می‌خورد؟» و «ریاضی به چه درد می‌خورد؟»	69	
	کد M: مهارت جمع بندی			
	M1	تثبیت مطالب ارائه شده در ذهن دانش‌آموزان، لازم است درس ارائه شده به طور خلاصه جمع بندی و نتیجه‌گیری شود.	70	
	M2	جمع بندی، مفاهیم از دست داده شده در طول آموزش را برای دانش‌آموزان روشن می‌کند.	71	
	M3	پایان دادن به تدریس عبارت است از: معطوف کردن توجه دانش‌آموزان به تکمیل کردن وظایفی خاص در سلسله مراتب یادگیری.	72	
	M4	تلخیصی (مروری یا دوره‌ای): در این روش معلم تلاش می‌کند تا هدف‌های آموزشی مورد تدریس قرار گرفته در جلسه را، یک بار دیگر برای کلاس تکرار نماید.	73	
	M5	انتقالی (کاربردی) عبارت است از: کاربرد اصول و مفاهیم آموخته شده در شرایط جدید، این روش بیشتر بعد از یادگیری و معلمان در طی فرایند تدریس شرایطی را به وجود می‌آورد که دانش‌آموزان ضمن بهره‌گرفتن از آن چاره‌اند، به حل تمرین ارائه شده می‌پردازند.	74	
	M6	اتفاقی: این روش در موقعیت‌های خاصی که برای معلم پیش می‌آید و او تشخیص می‌دهد و تصمیم می‌گیرد چگونه کلاس خود را پایان دهد کاربرد دارد. به طوری که از قبل برای اجرای آن هیچ گونه طرح و نقشه‌ای از سطر طراحی نشده است.	75	
کد Q: پرسش کلاسی				

ارزشیابی	Q1	ن مثال های بیشتری مربوط به اینکه چه قسمتی از شکل به آن رنگ است برای دانش آموزان می پردازیم و به آن را میکشیم و دانش آموزان برای حل آن به پای تخته می آیند	76
	Q2	ده از روش پرسش کلاسی به عنوان یک روش ارزشیابی و روش آموزشی از دیرباز معمول بوده است.	77
	Q3	ارزشیابی تشخیصی که از دانش آموزان داشتیم خوشبختانه اکثر آن ها مفهوم کسر را فهمیده بودند	78
	کد R : هدف پرسش کلاسی		
	R1	پرسش کلاسی وسیله ای برای ارزیابی میزان پیشرفت دانش آموزان و شیوه ای مهم برای افزایش میزان یادگاری است	79
	R2	روش کلاسی دانش آموزان را به تفکر وامی دارد و میتوان از آن برای جلب توجه دانش آموزان ، کنترل کلاس ، تکرار مطالب و تأکید بر نکته های کلیدی استفاده نمود	80
	R3	روش از پرسش کلاسی جلب توجه دانش آموزان، مرور اطلاعات مطرح شده، کمک به تغییر مفهومی و نیز بحث دانش آموزان برای پیگیری اطلاعات بیشتری درباره ی موضوع درسی	81
	R4	روش کلاسی به آموزگار کمک میکند که با دانش آموزان تعامل نزدیکی برقرار نماید، آنان را وارد بحث کند و به بحث لزم از بحث کنار بگذارد.	82
	R5	کار با استفاده از پرسش کلاسی میتواند دانش آموزان را برای آموزش محتوای درسی مورد نظر برانگیزاند.	83
	کد T : نحوه پرسش		
T1	کار باید با توجه به طبقه بندی بلوم، از پرسش های با سطوح شناختی پیچیده تر نیز استفاده کند	84	
T2	ت استدلال دانش آموزان به نوع پرسشی که آموزگار بیان میکند ربط دارد	85	
تشویق	کد U : تشویق موثر		
	U1	تشویق آموزشی که درست پاسخ دهد مورد تشویق قرار گرفته و یک ستاره دریافت می کند.	86
	U2	تشویق فرزند آدمی توبیخ و تشویق دو داروی مفید و موثر تربیتی است و لازم است از آنها در مواقع ضروری به انبساط استفاده شود	87
	U3	تشویق و اعتماد به نفس خود زمینه ساز بروز رفتارهای مطلوب دیگر است	88
	U4	تشویق به جا ولو به یک نگاه و لبخند اعتماد به نفس را افزایش داده انرژی روانی او را بیشتر می کند و موجب شکوفایی ذهنی وی می شود.	89
	U5	تشویق از مهم ترین ارکان نظام تعلیم و تربیت است	90
	کد V : اهداف تشویق		
	V1	رفتارها افزایش می یابند و تداوم آنها بیشتر می شود ، کودکان از احساس خود ارزشمندی و اعتماد به نفس بیشتری برخوردار می شوند.	91

تشویق	V2	مهمی از توفیقات دانش‌آموزان در امر تحصیل مرهون تشویق‌های بجا و به موقع والدین و مربیان است	92
	V3	های مطلوب و مورد نظر در کودک نگهداری و تقویت شود و استمرار پیدا می‌کند	93
	V4	ز رفتارهای نامطلوب پیشگیری به عمل می‌آید.	94
	V5	پهان امروز تربیت از راه تشویق را بهترین و موثرترین نوع تشویق می‌داند	95
	V6	تو آن خلاقیت و ابداعات به وجود می‌آید و شاید بتوان ادعا کرد که اساسا پیدایش هنرهای زیبا و علوم گوناگون تشویق‌ها و ترغیب‌ها بوده است	96
	کد W: اصل تقویت		
	W1	ن‌های مطلوب قدرت یادگیری، سازگاری شخصی و مهارت‌های اجتماعی کودکان را افزایش می‌دهد	97
	W2	قی اغلب با اصل تقویت در روانشناسی مترادف است	98
	W3	تقویت مثبت بدین معناست که برای آنکه رفتاری در کودک تقویت شود باید ترتیبی داده شود که پس از اینکه ب‌ه‌ربار رفتار مورد نظر را انجام داد پاداش به او داده شود.	99
ارتباط معلم-دانش‌آموز	کد Z: بررسی ارتباط معلم دانش‌آموز		
	Z1	ل معلم-دانش‌آموز، صرفا کنش و واکنش ساده‌ای از جانب دو سوی این رابطه نیست، بلکه تبادل کاملی است. بستری از عوامل مؤثر بر آن شکل می‌گیرد.	100
	Z2	تعارض در این رابطه، با ایجاد احساس ناامنی و فشار، مانعی برای رشد به حساب می‌آید	101
	Z3	عه به نقش بافت و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی، برای تحلیل و فهم رابطه معلم و دانش‌آموز، طراحی پژوهش‌درون فرهنگی ضروری است	102
	Z4	ویی ایده‌های سنتی در جامعه ایران با تغییرات جدید، به تحولاتی در شرایط شکل‌گیری ارتباط معلم-دانش‌آموز منتهی شده است که می‌باید به آنها توجه داشت	103
	Z5	ئیری از زاویه دید معلمان در بافت جامعه ایرانی، ما را از جزئیات عمیقی در رابطه معلم-دانش‌آموز باخ‌بازد که به شیوه نظری نمی‌توان به آنها دست یافت.	104
	Z6	بل تک معلمی بودن کلاسها در دوره ابتدایی و تجربه‌های اثرگذار مواجهه آغازین اجتماعی در این دوره، می‌تواند به بهبود ارتباط معلم-دانش‌آموز دارای ضرورت بیشتری به نظر میرسد	105
	کد AA: اهمیت ارتباط بین معلم و دانش‌آموزان		
	AA1	و دانش‌آموز، حداقل یک چهارم از زمان روزانه خود را در مدرسه می‌گذرانند و برقراری ارتباط مؤثر بین آنها بهبود احساسشان نسبت به رویدادها و فرایندهای مرتبط با مدرسه و تحول کیفیت آموزش و یادگیری می‌شود	106
	AA2	به ارتباط که بر اساس نظریه «خودتعیین‌گری» یکی از نیازهای بنیادین روانشناختی است، به تمایل به قوی و بودن روابط بین فردی، اتصال با دیگران، پذیرفته شدن از سوی آنان و احساس تعلق به آنها و به جامعه اشاره	107

ارتباط معلم-دانش آموز	AA3	از مهم ترین ارکان جامعه و در واقع اولین بزرگسال غیر از پدر و مادر است که امکان این ارتباط حمایت گرانه دک می دهد	108	
	AA4	نظر، کیفیت ارتباط با او از اهمیت زیادی برخوردار است	109	
	AA5	لا با معلم و کیفیت پذیرش از سوی او، انگیزه دانش آموز را در فعالیت های تحصیلی و عملکرد هیجانی و اجتم بهبود می بخشد.	110	
	AA6	لا مثبت معلم - دانش آموز، به معلم انگیزه می دهد که حتی با تخصیص زمانی بیشتر از حد وظیفه شغلی، وقت دانش آموز را پیگیری کند	111	
	کد AB : عوامل موثر بر رابطه معلم-دانش آموز			
	AB1	بارکت دادن معلم و بررسی دیدگاه و ادراک او از متغیر تعامل معلم-دانش آموز	112	
	AB2	ده از روش کیفی برای ادراک جزئیات و توصیف عمیق این موضوع بافتی	113	
	AB3	ک بستر رخداد تعامل معلم -دانش آموز در لایه های متعددی که در مصاحبه ها پیگیری شده و در یافته ها خود داده است	114	
	AB4	کلفی معلم در ارتباط های میان فردی، شخصیت عاطفی معلم، تمایل به ارتباطات نزدیک، لذت از میت، داشتن حوصله، خلق مثبت، ظاهر آراسته، و راستگویی از ویژگی های مثبت معلم	115	
	AB5	سیت زورگو و سرکوبگر معلم به عنوان عامل منفی در خلق او برشمرده شده اند	116	
	کد AC : برقراری ارتباط			
	AC1	ه با بیان داستان یک سبب را به دو قسمت نامتساوی تقسیم و سببی دیگر را به دو قسمت متساوی تقسیم کرده نش آموزان به طور تفاوت آن هارا ببینند. به عبارتی مرحله برقراری ارتباط را اجرا کردم.	117	
	AC2	ز پایان داستان آن ها نیز به بیان داستان های کیک تولد خود و نحوه تقسیم کردن کیک میپردازند.	118	

منبع: یافته های پژوهش حاضر ۱۴۰۱

بحث و نتیجه گیری

در این ترم طی تدریسهایی که داشتم (به خصوص تدریس های حضوری که با دانش آموزان در ارتباط بودم) متوجه نقاط قوت و ضعف هایی از خود شدم.

اول آنکه بر خلاف تصورم کل ۱۶ نفر اعضای کلاس را نمیتوان در کلاس مجازی به فعالیت واداشت. و با توجه به کمبود وقت، معلم به ناچار باید با فعالیت اکثریت کلاس، تدریسش را ادامه دهد.

بنابراین این فرایند در مغایرت با دیدگاه اول بنده بود که در بیانیه اول ذکر شده بود. البته باتوجه به شرایط حضوری به نظر نمیرسد این روند نقطه ضعفی به حساب بیاید بلکه تجربه ای بود که فرضیه اولیه را رد میکند و دیدگاه بنده را واقع گرایانه

ترا چه بسا در فضای تدریس حضوری، با وجود زمان بیشتر و مشاهده مستقیم دانش آموزان، مشارکت تمامی دانش آموز را بتوانم فراهم کنم و دانش آموزان غیرفعال را به فعالیت وادارم.

طی آنچه در بیانیه اول و همچنین آنچه در ایده پردازی در مورد جذابیت کلاس و بکارگیری رسانه های جذاب ذکر کرده بودم متوجه شدم همیشه و در همه حال نمیتوان از تدریس های جذاب و چندرسانه ای استفاده کرد چرا که نیازمند زمان بسیاری است و برای امر معلمی که مستمر است و یک معلم چندین کلاس و مدرسه را اداره میکند نمیتواند از بالاترین حد رسانه ها در همه تدریس هایش استفاده کند.

بنابراین من معلمی خواهم بود که با توجه به شرایط و موضوع درس روش های مختلفی را برای تدریس انتخاب خواهم کرد و همیشه نمی توان ایده آل رفتار کرد. چه بسا درسی را لازم باشد به صورت ساده برای دانش آموزان تدریس کرد.

همانطور که در بیانیه اول ذکر شد در برخورد با دانش آموزان، کنترل لازم بر احساساتم را دارم و استرس ندارم و اگر زمانی استرس داشتم، استرس خود را بروز نمیدهم. بنابراین در کلاس حضوری نیز توانستم ارتباط خوبی با دانش آموزان برقرار کنم و پرسش هایشان را کاملا پاسخ دهم.

همانطور که در بیانیه اول ذکر شده بود در کلاس حضوری نیز میان دانش آموزان تفاوت قائل نمیشدم و برای پاسخ های درستی که میدادند تشویق یکسانی میدادم تا مبادا در ذهن هایشان گمانی بر تفاوت وجود داشته باشد.

همچنین روحیه مسئولیت پذیری که پیشتر نیز ذکر شد در پایان این ترم نیز بیشتر احساس شد و بنده با توجه به نزدیک شدن به شغل شریف معلمی هر لحظه خودم را در برابر آموزش دانش آموزان مسئول میدانم. به طوری که در ساعات خارج از کلاس و روزهای کارورزی اگر دانش آموزانی سوالی از من می پرسیدند، پاسخ آنها را تمام و کمال میدادم چرا که خودم را در این باره مسئول میدانم.

آنچه گفته شد؛ بیانیه نهایی من در طول کارورزی ترم ۶ می باشد. امید است با افزایش سطح دانش و مهارت و تجربه، در زیر سایه خداوند منان و با کمک اساتید بتوانم عضوی مفید و موثر در جامعه معلمی باشم.

کنش پژوهی برای من بسیار مفید و کارساز بود و در واقع در این ترم متوجه شدم که معلم باید مهارت های شغلی مهمی مثل وقت شناسی، برقراری ارتباط، برنامه ریزی، و آشنایی کامل با فناوری ارتباطات را داشته باشد. تمامی این مهارتها برای ورود به کلاس درس بسیار واجب و ضروری میباشد.

کنش پژوهی این فرصت را برای آشنایی دانشجویان با این مهارتها فراهم میکند. اما نکته ای که وجود دارد در زمینه آموزش مجازی که مشکلات در این حیطه بسیار میباشد و تمامی معلمان و دانشجویان باید دست در دست یکدیگر برای بهتر شدن هرچه بهتر شرایط آموزش مجازی تلاش کنند تا با دروسی مانند کنش پژوهی عملی تر رفتار شده و صرفا به عنوان درس نظری پشت سر گذاشته نشود.

در میان ترم‌های پژوهش و توسعه حرفه‌ای پشت سر گذاشته، این ترم از لحاظ جدیت و جذابیت برایم قابل اهمیت تر بود زیرا در این ترم توانستم تدریس های مستقلی را به انجام برسانم و به نقاط قوت و ضعف خود پی ببرم. در این ترم به صورت فعال در جریان شیوه جدید آموزش ها یعنی آموزش مجازی قرار گرفتم و با انواع پایه ها و دروس ابتدایی آشنا شدم. و تاجایی که امکان داشت با دانش آموزان ارتباط برقرار کرده که از این بابت خرسند هستم.

از جمله مولفه‌هایی که در این پژوهش به آن دست یافتیم و نقش بسزایی در توسعه حرفه‌ای شغل معلمی دارند می‌توان به این موارد اشاره کرد:

در طرح درس مجموعه فعالیت هایی که معلم از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی ویژه تدارک میبیند، پیشبینی و تنظیم شده است و معلم با کمک طرح درس میتواند فعالیت های ضروری آموزشی را به ترتیب و در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه ای منطقی پیش ببرد. طرح درس روزانه شامل مجموعه فعالیت هایی است که معلم از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی در یک جلسه تدریس تدارک می بیند. طرح درس جلسات آموزشی سبب می شود که معلم فعالیت های آموزشی را به ترتیب و یکی بعد از دیگری در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه های منطقی اجرا کند و نتایج حاصل از آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد. در واقع طراحی هر جلسه آموزشی، سازماندهی و ارزیابی دائمی جریان فعالیت های یاددهی-یادگیری را سبب می شود. (بذرافکن، نیک سرشت، ۱۳۸۱)

(ادیب حاج باقری و همکاران، ۱۳۹۲) در پژوهشی بیان کرده اند که بیشترین مؤلفه ای که در «طرح درس» مورد توجه قرار گرفته، تعیین محتوای درسی، اهداف جزئی و تعیین منابع بود و بیشترین کاستی ها مربوط به سیاست های مدیریت کلاس مدرس، تعیین آمادگی دانشجویان در هر جلسه و وسیله کمک آموزشی و نحوه استفاده از آن بوده است. (آتشک، ۱۳۸۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که استفاده از طراحی منظم آموزشی و ارزشیابی صحیح از سوی معلمان در فرایند تدریس، موجب افزایش یادگیری دانش آموزان میشود.

داستانگویی که در ردیف وسایل توضیح و تشریح مطرح است، به تثبیت و افزایش معلومات کودکان و نوجوانان یاری میرساند. به علاوه، چون با طبیعت کودک نزدیکی دارد، موضوع مطالب را جالب و دوست داشتنی میکند و با تحریک امیال طبیعی آنان و عواطف شان، رغبت به یادگیری پدید میآورد. آموزش از طریق قصه گوئی، مطالب را زنده، شوق انگیز و جذاب میکند. به خاطر وجود همین رابطه بین قصه گو و شنونده، آموزش با محبت و صمیمیت متقابل توأم میشود مسئولان آموزش و پرورش به ویژه در دوره ی ابتدایی، به همان اندازه که به دروس رسمی مدرسه توجه میکنند، وظیفه دارند به قصه گوئی و گنجاندن آن در جدول ساعات آموزشی نیز توجه کنند. شایسته است برای ماده ی قصه گوئی در برنامه ی فعالیت های تربیتی کودکان و دبستان، ساعت هایی در نظر گرفته شود. البته معلم نباید به این ساعات مقید باشد، بلکه بهتر است هر زمان وقت مقتضی بود و بچه ها خواهان قصه بودند، برای آنها قصه گفته شود. (یاسایی، ۱۳۸۲)

یادگیری امری پیچیده و مستلزم دخالت عوامل متعدد است و زمانی اتفاق می افتد که این عوامل در کنار هم باشند. یادگیری در محیط کلاس بطور اخص دارای اهمیت و حساسیت بیشتری است. در کلاس درس عوامل اساسی در فرایند

یادگیری دخیل هستند از جمله: وضع جسمی، روحی، علمی و شخصیتی معلم، محتوای منابع آموزشی، قوانین و مقررات آموزشی، فضای آموزشی و وسایل کمک آموزشی در بین این عوامل، وسایل کمک آموزشی از حیث این که تئوری و عمل را هماهنگ می کند جایگاه ویژه ای دارد. استفاده از وسایل کمک آموزشی توسط معلم در جریان تدریس، باعث می شود که مطالب مطرح شده در ساخت شناختی دانش آموزان جا بگیرد و دانش آموز به یادگیری معنی دار نائل شود. متأسفانه استفاده منظم و اصولی از وسایل کمک آموزشی تحت هر عنوان در مدرسه به بوته فراموشی سپرده می شود و اغلب عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی را از طریق کمبود وقت و نبود وسایل توجیه می کنند. استفاده از وسایل کمک آموزشی باعث تحرک و پویایی در نظام آموزشی میشود. (ذوالقدرنسب، اسمعیلی، نظری، ۱۳۹۴)

آموزگار باید با توجه به طبقه بندی بلوم، از پرسش های با سطوح شناختی پیچیده تر نیز استفاده کند، زیرا کیفیت استدلال دانش آموزان به نوع پرسشی که آموزگار بیان میکند ربط دارد. پرسش کلاسی به آموزگار کمک میکند که با دانش آموزان تعامل نزدیکی برقرار نماید، آنان را وارد بحث کند یا در صورت لزوم از بحث کنار بگذارد. همچنین آموزگار با استفاده از پرسش کلاسی میتواند دانش آموزان را برای آموزش محتوای درسی مورد نظر برانگیزاند. (رشید، یعقوبی، کردنوقایی، ۱۳۹۰)

تقویت های مطلوب قدرت یادگیری، سازگاری شخصی و مهارت های اجتماعی کودکان را افزایش می دهد. بدین ترتیب بخش قابل توجهی از توفیقات دانش آموزان در امر تحصیل مرهون تشویق های بجا و به موقع والدین و مربیان است. (قائمی، وهاب زاده، ۱۳۷۳)

تشویق اغلب با اصل تقویت در روانشناسی مترادف است. اصل تقویت مثبت بدین معناست که برای آنکه رفتاری در کودک تقویت شود یا دوام یابد باید ترتیبی داده شود که پس از اینکه کودک هر بار رفتار مورد نظر را انجام داد پاداش به او داده شود. از به کار بردن تشویق ۲ هدف عمده حاصل شود. (علی اکبری، ۱۳۷۷)

اول اینکه رفتار های مطلوب و مورد نظر در کودک نگهداری و تقویت شود و استمرار پیدا می کند و از سوی دیگر از بروز رفتارهای نامطلوب پیشگیری به عمل می آید. در جهان امروز تربیت از راه تشویق را بهترین و موثرترین نوع تشویق می دانند. تشویق از مهم ترین ارکان نظام تعلیم و تربیت است. بدون تردید می توان ادعا کرد که در پرتو آن خلاقیت و ابداعات به وجود می آید و شاید بتوان ادعا کرد که اساسا پیدایش هنرهای زیبا و علوم گوناگون مدیون تشویق ها و ترغیب ها بوده است (نوابی نژاد، ۱۳۶۹)

هنگامی که بچه ها در قالب یک گروه در کنار یکدیگر قرار می گیرند و هدفی مشترک را دنبال می کنند، مجبور خواهند شد برای انجام مسئولیت محول شده به گروه با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، حرف بزنند، به نظرات دیگران گوش بسپارند و نظرات خود را بیان کنند و از همه مهم تر مجبور خواهند شد تا خجالتی بودن را فراموش کنند. کار گروهی به بچه هایی که در یک کلاس هستند، اما ارتباط چندانی با یکدیگر ندارند، امکان دوست شدن برایشان فراهم می کند. (علامه، شهنی ییلاق، ۱۳۹۷)

کارهای گروهی اغلب کارهای گسترده‌تر و پیچیده‌تری نسبت به فعالیت‌های فردی هستند به همین سبب زمانی که بچه‌ها در پروسه کار وارد می‌شوند، مطالب بیشتری را فرا خواهند گرفت، همچنین با کار گروهی بچه‌ها می‌توانند در زمانی کمتر، مطالب بیشتری را یاد بگیرند و چون خود آن‌ها نیز در فرایند کار درگیر بوده‌اند، کیفیت یادگیری آن‌ها نیز افزایش خواهد یافت. بچه‌ها زمانی که در گروه هم‌سالان خود قرار می‌گیرند و به فعالیت‌های یکسان می‌پردازند، ناخودآگاه حس رقابتشان برانگیخته می‌شود و فعالیت بیشتر و بهتری انجام خواهند داد، در نتیجه کلاس فعال و پویاتر خواهد شد و همه بچه‌ها برای آن که از دیگران عقب نمانند، تلاش خود را افزایش خواهند داد. (استوار، ۱۳۹۱)

نیاز به ارتباط که بر اساس نظریه «خودتعیین‌گری» یکی از نیازهای بنیادین روانشناختی است، به تمایل به قوی و پایدار بودن روابط بین فردی، اتصال با دیگران، پذیرفته شدن از سوی آنان و احساس تعلق به آنها و به جامعه اشاره دارد (ملتفت، خیر، ۱۳۹۱). معلم از مهم‌ترین ارکان جامعه و در واقع اولین بزرگسال غیر از پدر و مادر است که امکان این ارتباط حمایت‌گرانه را به کودک می‌دهد و از این نظر، کیفیت ارتباط با او از اهمیت زیادی برخوردار است. ارتباط با معلم و کیفیت پذیرش از سوی او، انگیزه دانش‌آموز را در فعالیت‌های تحصیلی و عملکرد هیجانی و اجتماعی او را بهبود می‌بخشد. وجود تعارض در این رابطه، با ایجاد احساس ناامنی و فشار، مانعی برای رشدش به حساب می‌آید (رحمانی زاهد و همکاران، ۱۳۹۷). از سوی دیگر، ارتباط مثبت معلم - دانش‌آموز، به معلم انگیزه می‌دهد که حتی با تخصیص زمانی بیشتر از حد وظیفه شغلی، پیشرفت دانش‌آموز را پیگیری کند (مومنی و همکاران، ۱۳۹۶)

با توجه به نقش بافت و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی، برای تحلیل و فهم رابطه معلم و دانش‌آموز، طراحی پژوهش‌های درون فرهنگی ضروری است. رویارویی ایده‌های سنتی در جامعه ایران با تغییرات جدید، به تحولاتی در شرایط شکل‌گیری ارتباط معلم-دانش‌آموز منجر شده است که می‌باید به آنها توجه داشت. بر این اساس در پژوهش حاضر نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی به عنوان بستر پژوهش مدنظر قرار گرفت. بهره‌گیری از زاویه دید معلمان در بافت جامعه ایرانی، ما را از جزئیات عمیقی در رابطه معلم-دانش‌آموز باخبر می‌سازد که به شیوه نظری نمی‌توان به آنها دست یافت. همچنین، به دلیل تک معلمی بودن کلاسها در دوره ابتدایی و تجربه‌های اثرگذار مواجهه آغازین اجتماعی در این دوره، بررسی ارتباط معلم-دانش‌آموز در این دوره تحصیلی دارای ضرورت بیشتری به نظر می‌رسد. به ویژه آنکه در سایر کشورها نیز درباره معلمان دوره ابتدایی کمتر بررسی انجام شده است (محمدی باغملائی، یوسفی، ۱۳۹۷). بررسی عوامل مختلف اثرگذار بر رابطه معلم-دانش‌آموز از طریق کنکاش در باورهای ذهنی معلم، هدف مطالعه حاضر است. بر اساس آنچه گفته شد، جنبه‌های نوآورانه در این کار عبارت‌اند از: ۱. مشارکت دادن معلم و بررسی دیدگاه و ادراک او از متغیر تعامل معلم-دانش‌آموز؛ ۲. استفاده از روش کیفی برای ادراک جزئیات و توصیف عمیق این موضوع بافتی؛ ۳. تفکیک بستر رخداد تعامل معلم-دانش‌آموز در لایه‌های متعددی که در مصاحبه‌ها پیگیری شده و در یافته‌ها خود را نشان داده است. گشودگی و بی‌تکلفی معلم در ارتباط‌های میان فردی، شخصیت عاطفی معلم، تمایل به ارتباطات نزدیک، لذت از صمیمیت، داشتن حوصله و طاقت، خلق مثبت، ظاهر آراسته، و راستگویی از ویژگیهای مثبت معلم، و شخصیت زورگو و سرکوبگر معلم به عنوان عامل منفی در خلق او برشمرده شده‌اند. (سالاری و همکاران، ۱۳۹۸)

بنابراین کنش پژوهی نقشی حیاتی در آمادگی شغلی دارد و امید است که دانشجویان این واحد درسی را با تفکر و تمرکز بیشتر و بهتری سپری کنند تا به وسیله تجربیات کسب شده، شغل آینده خودشان را تسری بخشند.

خداوند منان را سپاسگزارم که لطف و رحمت بی دریغش را نصیب حالم کرد تا بتوانم این ترم را با وجود مجازی بودن باموفقیت بگذرانم.

در پایان از زحمات استاد جناب آقای دکتر سلیمانی و معلم راهنما سر کار خانم قادری که در زمینه های مختلف مرا راهنمایی میکردند کمال تشکر را دارم.

به امید فردایی بهتر برای میهن عزیزمان...

مدل استنباطی پژوهش

فهرست

۱. ادیب حاج باقری محسن، موسوی معصومه سادات، لطفی محمدسجاد، امین الرعايایی يمینی عفت، (۱۳۹۲)، ارزیابی کیفیت طرح درس اعضای هیات علمی دانشکده های پرستاری - مامایی منتخب ایران، نشریه توسعه ی آموزش جندی شاپور، تابستان و پاییز ۱۳۹۲، ۴ (۱)، ۲۵-۳۳
۲. استوار نگار، (۱۳۹۱)، تاثیرگذاری آموزش به روش تقسیم بندی دانش آموزان به گروه های پیشرفت (STAD) بر شاخص های شناختی، فراشناختی و عاطفی، در یادگیری درس ریاضی، نشریه: نوآوری های آموزشی، بهار ۱۳۹۱، ۱۱ (۴۱)؛ ۲۹-۵۰
۳. امیرحسینی، خسرو، (۱۳۸۴)، مهارت پژوهشگری در آموزش (اقدام پژوهی)، تهران، عارف کامل، چاپ دوم
۴. بختیاری، ابوالفضل و ایرانی، یوسف، (۱۳۸۴)، روش تحقیق عملی (اقدام پژوهی)، تهران، انتشارات لوح زرین، چاپ دوم
۵. آتشک، محمد، (۱۳۸۸)، مدل های طراحی آموزش مجازی، باشگاه پژوهشگران جوان، دانشگاه شهید بهشتی، دومین همایش شهر الکترونیک، تهران.
۶. بذرافکن، لیلا؛ نیک سرشت، علیرضا، (۱۳۸۱)، بررسی دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی پیرامون تدوین طرح درس در شرایط موجود، نشریه: مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره: ۱۳۸۱، ۲ (۱) (پیاپی ۷) (ویژه نامه پنجمین همایش کشوری آموزش پزشکی)؛ ۰-۰
۷. رحمانی زاهد فهیمه، هاشمی زهرا و نقش زهرا، (۱۳۹۷)، مدل یابی علی خلاقیت: نقش سبک های تعامل معلم- دانش آموز و نیازهای بنیادی روانشناختی. اندیشه های نوین تربیتی، ۱۴ (۱)، ۳۱-۵
۸. رشید، خسرو؛ یعقوبی، ابوالقاسم؛ کردنوقایی، رسول؛ (۱۳۹۰)، بررسی و مقایسه تاثیر چگونگی طرح پرسش شفاهی کلاسی بر یادگیری درس ریاضی و علاقه دانش آموزان به این درس، نشریه: روان شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی) زمستان ۱۳۹۰، ۷ (۲۲)؛ ۱۲۵-۱۵۳
۹. ذوالقدرنسب محسن، اسمعیلی رضا، نظری صارم حمزه، (۱۳۹۴)، بهره گیری از وسایل کمک آموزشی و تاثیر مثبت آنها در یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی، کنفرانس ملی آینده پژوهی، علوم انسانی و توسعه، همایش سازمان ها و مراکز غیر دولتی مرکز توسعه آموزش های نوین ایران (متانا)، دوره ۱
۱۰. سالاری نرجس، حجازی الهه، اژه ای جواد، جوکار بهرام، (۱۳۹۸)، ادراک معلمان از عوامل مؤثر بر ارتباط معلم دانش آموز: تحلیل پدیدارشناسی، نشریه: نوآوری های آموزشی، تابستان ۱۳۹۸، ۱۸ (۷۰)، ۵۳-۸۰

۱۱. علامه عاطفه، شهنی ییلاق شهناز، (۱۳۹۷)، تأثیر آموزش مهارت های مطلوب اجتماعی مبتنی بر برنامه گروه بندی مهارت بر شایستگی اجتماعی دانش آموزان پسر پر خاشگر، نشریه: راهبردهای شناختی در یادگیری، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، ۶ (۱۱)، ۴۵ - ۶۵.

۱۲. علی اکبری ناصر، (۱۳۷۷)، تأثیر تشویق بر پیشرفت تحصیلی و عزت نفس

۱۳. قائمی علی، وهاب زاده جواد، (۱۳۷۳)، تربیت و بازسازی کودکان

۱۴. قاسمی پویا، اقبال، (۱۳۸۱)، راهنمای عملی پژوهش در عمل، انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت،

۱۵. قاسمی پویا، اقبال، (۱۳۸۲)، راهنمای معلمان پژوهنده، تهران، نشر اشاره، چاپ چهارم

۱۶. محمدی باغملایی حیدر، یوسفی فریده، (۱۳۹۷)، رابطه ی ساختاری تعامل معلم-دانش آموز، درگیری تحصیلی و سازگاری دانش آموزان با مدرسه. مطالعات آموزش و یادگیری، ۲۰(۱۰)، ۷۵-۹۹.

۱۷. ملتفت قوام، خیر محمد، (۱۳۹۱)، پیشبینی بهزیستی روانشناختی دانش آموزان با توجه به ادراک از والدین با واسطهگری انگیزش. مطالعات آموزش و یادگیری، ۴(۱)، ۱۳۷-۱۵۷

۱۸. مؤمنی آزاده، خامسان احمد، راستگومقدم میترا و طالبزاده شوشتری لیلا، (۱۳۹۶)، شناسایی ویژگی ها و کنش های معلم حمایت کننده از دیدگاه دانش آموزان: تحلیل کیفی. پژوهش های تربیتی، ۳۵(۳)، ۵۱-۷

۱۹. مهر محمدی، محمود، (۱۳۷۹)، جستارهایی در پژوهش در قلمرو آموزش و پرورش. تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت

۲۰. نوایی نژاد صفر، (۱۳۶۹)، کودک و مدرسه، مجله تربیت، شماره ۷

۲۱. نویدی، احد، (۱۳۸۲)، بحث اجمالی درباره ماهیت، اهداف، کیفیت و روایی اقدام پژوهی، پژوهشنامه آموزشی، ویژه نامه شماره ۱۳

۲۲. یاسایی، مهشید، (۱۳۸۲)، قصه گویی در کلاس درس. پژوهشکده ی تعلیم و تربیت. تهران.